

راهی دشوار و تعیین کننده

■ عضویت ایران در «سازمان جهانی تجارت»

و تأثیر آن بر سینمای کشور

● ابتدا به ما بگویید سازمان جهانی تجارت چه گونه به وجود آمد؟

○ از اواخر قرن نوزدهم تلاش‌هایی برای همگرایی و هماهنگی و سامان دادن به تجارت و دادوستد بین کشورها شروع شد که بعدها به «گات» شهرت یافت و سرانجام چند سال پیش به صورت سازمان جهانی تجارت اعلام موجودیت کرد. کشورهای عضو مؤلفند که مانع‌های غیرتعرفه‌ای - مانند سهمیه‌بندی - را از جلوی راه واردات کالا بردارند و تعرفه‌ها، یعنی حقوق گمرکی و سود بازرگانی را مطابق قواعد مورد نظر سازمان تعدیل کنند.

● الحاق به سازمان جهانی تجارت بر واردات و صادرات

● درخواست ایران برای عضویت در سازمان جهانی تجارت پس از سال‌ها تلاش و رایزنی دیپلماتیک، سرانجام پذیرفته شد و ایران به عنوان عضو ناظر به این سازمان مهم راه یافت. اما برای عضویت رسمی در سازمان، مسیری طولانی باید طی شود که ممکن است چندین سال طول بکشد. در این فاصله ایران باید با اصلاح قوانین و رویه‌های تجاری و تصویب قوانین جدید، شرایط خود را با اصول مورد قبول سازمان جهانی تجارت سازگار کند. الحاق به این سازمان که هدف توسعه اقتصاد مبتنی بر بازار و مبادله آزاد کالا و خدمات در میان کشورها را در نظر دارد، اثرهای جدی بر تولید و تجارت داخلی خواهد گذاشت و بسیاری از مولداتی که بر سر راه ورود کالا وجود دارد، برچیده خواهد شد. در این میان صادرات و واردات فیلم‌های سینمایی، و تولید مشترک در کشور ما چه وضعی پیدا خواهد کرد و پیوستن به سازمان جهانی تجارت چه نتایج مثبت و منفی برای سینمای ما در پی خواهد داشت؟

● پذیرفته شدن تقاضای ایران برای پیوستن به سازمان جهانی تجارت (WTO)، فعلاً به عنوان عضو ناظر، یکی از مهم‌ترین اتفاقاتی بهار امسال بود که نه تنها جنبه‌های سیاسی و اقتصادی دارد، بلکه تأثیر بسیاری بر صنعت سینمای ایران خواهد داشت. یکی از مهم‌ترین بخش‌های مربوط به عضویت در WTO حفظ حقوق پدیدآورندگان آثار فکری و هنری (کپی‌رایت) است که سال‌ها در ایران مورد بحث بوده و حالا به عنوان یک شرط لازم برای عضویت در این سازمان مطرح است. به‌علاوه، نگرانی‌هایی هم دربارهٔ روند جهانی‌سازی فرهنگ به همراه دارد که سوی دیگر ماجراست. پس از اعلام خبر بر آن شدیم به تأثیر این اتفاق بر سینمای ایران بپردازیم. طبیعی است که سینماگران، فعالان سینما، مسئولان سینمایی و کارشناسان در صورت تمایل می‌توانند دیدگاه‌های‌شان مطرح کنند و این یک فرافخوانی است و روشن شدن دیدگاه‌ها دربارهٔ تأثیر عضویت ایران در WTO بر امور فرهنگی و به‌ویژه سینماست. در این شماره گفت‌وگویی با یکی از مسئولان هیأت نمایندگی ایران در سازمان جهانی تجارت و یاده‌اشستی از مدیر عامل خانه سینما می‌خوانید به اضافه گفت‌وگویی با همکاران جهانی‌بخش نورایی که هم منتقد فیلم است، هم یک مطبوعاتی باسابقه، و هم وکیل و مشاور حقوق بین‌الملل. بخش عمده این مجموعه، تاریخچه و قوانین مربوط به حفظ حقوق صاحبان آثار فکری در کشورهای عضو سازمان است که مهم‌ترین بخش قوانین WTO است که به سینما مربوط می‌شود. این قوانین را از سایت رسمی سازمان جهانی تجارت و منابع دیگر استخراج کرده‌ایم و با مطالعه آن‌ها در خواهید یافت که چه تأثیرهای تعیین‌کننده‌ای بر زندگی فرهنگی جامعه ما خواهد گذاشت. در آن صورت، دیگر نمی‌توان فیلم‌های خارجی را با قیمت هر سدی یا تصد تومان در کنار خیابان خرید یا آن‌ها را پخش عمومی کرد یا حتی کپی کرد. دیگر نمی‌توان انواع نرم‌افزارها را با قیمت مفت خرید یا کپی کرد و کتاب‌های دیگران را بی‌اجازه و بدون پرداخت حق صاحب اثر ترجمه و منتشر کرد و حتی نمی‌توان یک مقاله یا یک عکس را از مجله‌ای برداشت و چاپ کرد. این‌ها تازه جلوه‌های اولیه‌اش خواهد بود. تأثیرهای این قوانین، عمیق‌تر از این‌هاست.

علامت‌های تجاری، طرح‌های صنعتی، نرم‌افزارهای کامپیوتری، اسرار تجاری و کپی‌رایت حمایت می‌شود. کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت موظفند همان حمایتی را که از آفریده‌های فکری داخلی می‌کنند در مورد فرآورده‌های خارجی نیز به کار گیرند.

● یعنی یک فیلم مثلاً سونیدی که وارد کشور ما خواهد شد همان حقوقی را خواهد داشت که یک فیلم ایرانی؟

○ دقیقاً. هیچ‌کس مجاز به نمایش یا کپی‌برداری غیرمجاز این فیلم‌ها نخواهد بود و با متخلفان برخورد حقوقی و کیفری خواهد شد. این حمایت همیشگی است؟

○ خیر. محدودیت زمانی دارد. کپی‌رایت فیلم‌های سینمایی تا پنجاه سال پس از خلق اثر ادامه خواهد داشت. در نتیجه بسیاری از فیلم‌های کلاسیک سینما که بیش از پنجاه سال از تاریخ ساخته شدن آن‌ها می‌گذرد، مشمول مقررات و امتیازهای تریپس نخواهند بود. البته حق کپی‌رایت در این محدودهٔ زمانی پنجاه‌ساله، صرفاً جنبهٔ تجاری دارد و حقوق

فیلم سینمایی و تولید آن چه تأثیری خواهد گذاشت؟

○ پیوستن به سازمان جهانی تجارت مستلزم امضای برخی موافقت‌نامه‌ها، از جمله موافقت‌نامهٔ تریپس (TRIPS) است. این موافقت‌نامه دربارهٔ حقوق مالکیت فکری از جمله حقوق مربوط به فیلم‌های سینمایی‌ست. در اختراع‌ها،

معنوی خالق اثر کماکان باقی خواهد بود. مثلاً کسی نمی‌تواند نام گریفیت را از فیلم‌های او بردارد و نام دیگری را به عنوان کارگردان روی آن‌ها بگذارد.

● فیلم‌های ایرانی چه وضعی در خارج از کشور خواهند داشت؟

○ از حقوق آن‌ها نیز کاملاً حمایت خواهد شد. هیچ‌کس مجاز به نمایش و بهره‌برداری غیرمجاز از فیلم‌های ایرانی نخواهد بود و با متخلفان طبق قوانین کشوری که تخلف در آن‌جا به وقوع پیوسته، برخورد خواهد شد.

● آیا مقررات سازمان جهانی تجارت، به‌نحوی هست که در تولید و صنعت فیلم کشورها اثر بگذارد؟

○ بر اساس مقررات سازمان جهانی تجارت، شرط عضویت در سازمان خصوصی‌سازی اقتصاد، برداشتن پارانها، برهیز از انحصارگرایی، و ایجاد شرایط مناسب برای رقابت در تولید کالا و خدمات است. کشورها برای این‌که عضو دائمی سازمان بشوند جا، ای ندارند که در این مسیر قدم بردارند و رژیم حقوقی و تجاری خود را دگرگون کنند. در نتیجه، صنعت سینمای ایران نیز چاره‌ای ندارد جز این‌که هرچه پیش‌تر به سوی خصوصی‌سازی، پیش برود و به جای انواع پارانها و کمک‌های دولتی، بر امکانات و توانایی‌های خود تکیه کند. در این‌جاست که برای دسترسی به منابع مالی و تجهیزات فنی و بازارهای مصرف بین‌المللی، سرمایه‌گذاری مشترک با تولیدکنندگان خارجی اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. این اتفاقی است که در چین افتاد و تولید مشترک توسط تهیه‌کنندگان آمریکایی و چینی‌ها، رشد چشمگیری داشته است. بسیاری از این تولیدات مشترک که بازار آمریکا و اروپا و آسیای شرقی راه یافته و فروش خوبی داشته‌اند.

● پیامدهای فرهنگی الحاق به سازمان جهانی تجارت چه خواهد بود؟

○ سازمان جهانی تجارت دشمن کم ندارد. هر سال شاهد تظاهراتی در گوشه و کنار دنیا علیه این سازمان هستیم. مخالفان معتقدند که سازمان موجب از بین رفتن صنایع ضعیف کشورهای در حال توسعه و بالا رفتن قیمت‌ها، از جمله قیمت دارو، خواهد شد. از طرف دیگر، با برداشته شدن مانع‌ها، هجوم فرهنگی کشورهای مقتدر به کشورهای ضعیف از راه فیلم و شو و برنامه‌های تلویزیونی آغاز خواهد شد. ترجمهٔ کتاب با تسلط مقررات کپی‌رایت، گران در خواهد آمد و دسترسی ارزان به نرم‌افزارها دیگر امکان‌پذیر نخواهد بود. در مقابل، اکثریتی نیز هستند که این خسارت‌ها را گذرا و موقت می‌دانند و معتقدند چنین هزینه‌هایی را باید پرداخت تا امکان دسترسی ما به تکنولوژی پیشرفته و بازارهای جهانی فراهم آید و اقتصاد کشور مسیر یک رشد واقعی و پایدار را بییماید. در زمینهٔ فرهنگ نیز موافقان الحاق اعتقاد دارند که اگر در ایران فرهنگ‌سازی تقویت شود و هنرمندان و منتقدان، هویت ملی ما را با خلق آثار جذاب و جدی و عمیق زنده نگه دارند، ما هم می‌توانیم به سهم خود بر تحولات فرهنگ جهانی اثر بگذاریم و حضور درخوری در عرصهٔ فرهنگ و هنر و آفرینش‌های فکری و ذوقی داشته باشیم.